

Misiltsinnernut ilitsersuut Upperisalerineq isumalioqqissaarnerlu

NAALAKKERSUISUT
GOVERNMENT OF GREENLAND

Ilinniartitaanermut Aqutsisoqarfik
Juuni 2020

Imai	
Aallaqqaataa	2
Oqaluttariarsorluni misilitsinnermut taasassat nalinginnaasut	2
Oqaluttariarsorluni misilitsinneq	2
Misilitsinnerup ingerlanneqarnera	3
Pisassiissutit	3
Oqaluttariarsorluni misilitsinnermi oqaatsit	4
Naliliineq	5
Misilitsissutissat	5
Oqaluttariarsorluni misilitsissutissanut assersuutit	6
Karakterit oqaasertalernissaannut siunnersuut	7
Allattariarsorluni sammisaq Upperisalerineq isumalioqqissaarnerlu	7
Karakterit oqaasertalernissaannut siunnersuut	8
Oqaluttariarsorneq Upperisalerineq isumalioqqissaarnerlu	8

Aallaqqaataa

Upperisalerineq Isumalioqqissaarnerlu Atuarfimmi atuartsissutini atuartsissutinilu qanitariissuni alloriarfiit siunertaat kiisalu atuartsissutit siunertaat ilikkagassatullu anguniagassat pillugit Namminersornerullutik Oqartussat nalunaarutaat nr. 16, 24. juuni 2003-meersoq naapertorlugu immikkoortut tallimat aallaavigalugit allaaserineqarpoq:

- Kristumiussutsimik ilinniarneq
- Inuit upperisatoqaat
- Upperisat inuunermillu isiginnittaatsit allat
- Isumalioqqissaarnerlu ileqqorissaarnerlu
- Kusanartulerineq.

Immikkoortut taakkua tallimat misilitsissutini ilaatinneqarput, aammalu allattariarsorluni oqaluttariarsorlunilu misilitsinnerit immikkoortut tallimat tamarmiusut ilaannik toqqakkanik imaqarput.

Upperisalerinermi Isumalioqqissaarnermilu oqaluttariarsorluni misilitsinneq tassaaneruvoq misilitsinneq, upperisalerinermi sammeneqartussanik tamakkiisumik ilisimasaqarnermik paasinninnermillu takutitsiffiususaaq, takutitsinerlu taanna aallaavigalugu ileqqorissaartumik (etisk) isumaliortaatsimullu naleqquttumik (logisk) tunngavilersuiffiususaaq. Taassuma saniatigut atuartup namminersorluni isummernini takutissavaa, ulluinnarni inuunermi sanilliussinertalimmik.

Misilitsinnerup imaa angajullit alloriarfianni atuartsissutip siunertaanit ilikkagassatullu anguniagassanit aallaaveqarpoq.

Upperisalerinermi isumalioqqissaarnermilu piffissami tulliuuttumi allattariarsorluni misilitsittoqassanngimmat, ilitersuummi matumani misilitsinneq taanna pillugu sammisaqartoqas-sanngilaq.

Oqaluttariarsorluni misilitsinnermut taasassat nalinginnaasut

Upperisalerinermi isumalioqqissaarnermilu oqaluttariarsorluni misilitsinneq 10. klassimi ingerlanneqartarpoq.

Upperisalerinermi isumalioqqissaarnermilu oqaluttariarsorluni misilitsinneq misilitsiffiusussatut makinneqarsinnaavoq. Ukiut tamaasa novemberimi atuarfik misilitsiffiususaaq atuartsissuummi tassani misilitsittoqarnissaanik nalunaarfigineqassaaq.

Atuartsissut misilitsiffiusussatut makinneqanngippat atuartut ataasiakkaat namminneerlutik atuartsissuummi tassani misilitsinnissartik toqqarsinnaavaat.

Oqaluttariarsorluni misilitsinneq

Upperisalerinermi isumalioqqissaarnermilu oqaluttariarsorluni misilitsinnermi atuortoq angajullermi atuartsissutip ilikkagassatut anguniagassartaani tamani misilinneqarsinnaavoq. Oqaluttariarsorluni misilitsissutissani ilikkagassatut anguniagassat tamarmik pinngitsoornagit ilaatinnessaat pisari-aqanngilaq, misilitsissutissanili ilikkagassatut anguniagassat tamatigoortumik allanngorartumillu

ilaatinneqartassapput.

Oqaluttariarsorluni misilitsinnermut sammisimasat atuartitsissutip immikkoortuini tamaneersut pisassiissutaassapput.

Misilitsissutissat ataasiakkaat atuartitsissutip immikkoortuunik arlalinnik imaqartinneqassapput, ilikkagassatullu anguniagassat tamatigoortumik ilaatinneqarlutik. Atuartitsissummi ilinniartisisup misilitsissutissat suliarisassavai.

Misilitsinnerup ingerlanneqarnera

Misilitsinneq piareersarnertaqarlunilu saqqummiussinertaqarpoq. Kisimiilluni misilitsittoqarsinnaavoq imaluunniit misilitseqatigiit amerlanerpaamik pingasuullutik misilitsissinnaapput.

- Kisimiilluni misilitsinnissamut atuartuq minutsini 20-40-ni suliaassiissummik piareersassaaq minutsinilu 20-40-ni saqqummiilluni.
- Misilitseqatigiit minutsini 40-60-ini piareersassapput minutsinilu 20-40-ni saqqummiissallutik.

Piffissaliunneqartussaq ilinniartitsisumit atuartunillu aalajangerneqassaaq.

Karakteriliiniernermut karakteriliinermullu piffissaliinissaq eqqaamaneqassaaq.

Atuartuq atuartulluunniit misilitseqatigiittussat misilitsissutissamik, pisassiissutitut ataqatigiinnertaqartumik, makitsissapput.

Atuartuq atuartulluunniit misilitseqatigiit piareersarnerminni allattugaqarsinnaapput. Atuartut allattukkatik taakkua, atuakkat paasiniaaffiusinnaasut ordbogillu atorsinnaavaat. Atuartut piareersarnerminni allattukkatik saqqummiussinerminnut nassarsinnaavaat.

Atuartuq:

- misilitsissut pillugu nassuiaasinnaanermisunik misilinneqassaaq
- imaritinneqartumik namminerlu ilisimariikkaminut ulluinnarnilu inuunerminut sanilliusisinnaaneranik misilinneqassaaq
- atuartitsissummi taaguutinik atuisinnaaneramik misilinneqassaaq
- naliliisinnaanermi, misissueqqissaarnermi najoqqutassanillu atuinermi piginnaasaqarfiinik misilinneqassaaq
- saqqummiinermi piginnaasaqarfiinik sammineqartullu pillugit nammeneq ilisimasaminik isummernerminillu atuisinnaassusianik misilinneqassaaq.

Atuartut ataasiakkaarlugit nalilersorneqassapput ataatsimillu karakterilerneqarlutik.

Pisassiissutit

Upperisalerinermi isumalioqqissaarnermilu pisassiissutit ukiup ingerlanerani atuartitsinerup misilitsinnerullu ataqatigiissutigivaat. Pisassiissutit ulluinnarni atuartitsinermi suut sammineqarsimarerinut takussutissaapput. Pisassiissutit misilitsissutissat toqqarneqarnerinut piareersarnerannullu tunngaviupput aammalu atuartut misilitsissutissamik suliaqarnissaminnut tunuliaqutaqarnissaannik qulakkeerisuullutik, kiisalu misilitsinnermi oqaloqatigiinnermut tamarmut sinaakkutaapput.

Pisassiissutit quppernernik nalinginnaasunik katillugit 30-40-nik annertussuseqassapput, allaatigisanillu assigiinngitsunik tamatigoortunillu imaqqassallutik, soorlu (aalajangersimasumik ilisimasallit allaatigisaat, atuakkiat, taallat misigissutsinut tunngasut (lyrik), oqaluttuat il.il.)

Allatat saniatigut saqqummeeriaatsit allat aamma pisassiissutaassapput, soorlu (nipilersukkat, filmit, assit, atortut tigussaasut il.il.).

Saqqummeeriaatsit allat quppernertut nalinginnaasutut pisassiissutaassanngillat, taakkuali taaguutaat, ukioq saqqummersinneqarfiat saqqummiisullu nalunaarsorneqassapput.

Pisassiissutit ataatsimut isigalugit angajullit alloriarfianni ilikkagassatut anguniagassat tamaasa imarissavaat, taamatullu atuartitsissutip immikkoortuinik tamanik takussutissiillutik.

Pisassiissutit immikkoortiterneqassapput, atuartitsissummi immikkoortut ukua qulequtaralugit:

1. Kristumiussutsimik ilinniarnaq
2. Inuit upperisatoqaat
3. Upperisat inuumernillu isiginnittaatsit allat
4. Isumalioqqissaarneq ileqqorissaarnerlu
5. Kusanartulerineq.

Allatani saqqummeeriaatsinilu allani najoqqutarineqartut nalunaarsorneqassapput (taakkua taaguutaat, atuakkiortui, naqiterisitsisut, ukioq saqqummerfiat il. il.).

Atuartut pisassiissutit toqqartornerini aalajangeeqataassapput taamatullu kopiivinik tunineqassallutik.

Atuarfiup pisortaata pisassiissutit atsiornermigut akuerissavai, taakkualu aalajangersakkanik atuutunik naammassinninnerat akisussaaffigalugu.

Pisassiissutit censorip Ilinniartitaanermullu Aqutsisoqarfiup kingusinnerpaamik maajip aallaqqaataani tigusimassavaat.

Oqaluttariarsorluni misilitsinnermi oqaatsit

Atuartut namminneerlutik aalajangissavaat saqqummiussinerminni kalaallit oqaasii, qallunaat oqaasii imaluunniit taakkua akuleriillugit atorniarnarlugit.

Atuartut tamaasa periarfissaqartikkumallugit misilitsissutissat oqaatsit taakkua tamaasa atorlugit suliaasimassapput:

- misilitsissutissaq ataaseq, kalaallisuinnaq aammalu qalunaatuinnaq allassimasoq
- misilitsissutissamiluunniit ataatsimi oqaatsit taakkua marluk atorneqarsinnaapput.

Periarfissami kingullermi ilinniartitsisup eqqaamassavaa, misilitsissutissaq oqimaappallaartumik imaluunniit eqimavallaartumik allagaassanngimmat, taamaassaguni atuartunut paasiuminaatsunngusagami.

Naliliineq

Upperisalerinermi isumalioqqissaarnermilu oqaluttariarsorluni misilitsinneq atuartumik imaluunniit atuartunik misilitseqatigiittunik oqaloqateqarnertut isigineqarsinnaavoq. Taamatut pisoqarnerani atu-artup isumaliutini, nalilersuinini, ilisimasani isummanilu ilinniartitsisumut censorimullu saqqummi-uttussaavai.

Taassuma qanoq iluatsitsigineranut atuartup ukunani piginnaasai annertuumik apeqquataapput:

- saqqumiussaminik tullerinnilersuina
- atuartitsissummi taaguutiniq oqariartaatsinillu atuinera
- nammineq misilittagaqarfigisaminut sanilliussinissaminut piginnaasaqarnera
- ulluinnarni atuartitsinermi ilisimalikkaminik atuisinnaanera.

Atuartup isummaminik inerniliussaminillu nassuiaasinnaanera tunngavilersuisinnaaneralu pingaar-tuuvoq. Taamatuttaaq atuartup misilitsissutip imarisaanik eqqartueqateqarsinnaanera aammalu ilin-niartitsisup censorillu apeqquataannut tunngavilersuutaannullu isummersinnaanera qaffasissutut na-lilerneqassaaq.

Ataatsimut naliliineq aallaavigalugu karakteri tunniunneqassaaq. Tassani pineqarpoq, ilikkagassatut anguniagassat misilitsissummi ilaatinneqartut qanoq anguneqartigineriniq nalilersuineq.

Ataatsimut nalilersuineri makkua ilaatissallugit pingaartuuvoq:

- atuartup misilitsissummik nassuiaasinnaanera
- imarisaanik ilisimasaminut ulluinnarnilu atukkaminut sanilliussisinnaanera
- atuartitsissummi taaguutiniq atuisinnaanera
- najoqqutanik misissuisinnaanera, naliliisinnaanera atuisinnaaneralu
- saqqummiussinera, nammineq ilisimasaminik atuinera misilitsissullu pillugu isumai.

Misilitsinnermi karakteriliineri karaktarskala atuuttoq atorneqassaaq. Karakteriliineri atuartut sanilliunneqassanngillat.

Misilitsissutissat

Misilitsissutissat ataasiakkaat tassaapput allatat, atortut tigussaasut imaluunniit saqqummeeriaatsimut allamut assersuut, soorlu filmip videolluunniit ilaa tigusaq, nipilersuut, assit assilisallu il.il. Misisi-litsissutissat pisassiissutitut atassuteqassapput atuartitsinermili atorneqarsimassanatik. Misilitsissut atortuuppat tigussaasoq imaluunniit saqqummeeriaaseq alla misilitsissutaappat, allatamik qupperneq nalinginnaasoq ½-1-itut takitigisumik ilaqartinneqassaaq.

Misilitsissut misilitsinnermi ataatsimi annerpaamik marloriarlugu atorneqarsinnaavoq, aamma misi-litsinneq ullunik marlunnik sivisussuseqaraluarpuunniit. Atuartut ataasiakkaat misilitseqatigiil-luunniit makitsinermi misilitsissutiniq minnerpaamik sisamanik qinigassaqaassapput. Tamanna aamma atuuppoq atuartumut misilitseqatigiittunulluunniit kingullernut.

Misilitsissutissat censorip kingusinnerpaamik maajip aallaqqaataani tigoreersimassavai.

Oqaluttariarsorluni misilitsissutissanut assersuutit

Qulequtaq: Inunngorneq, inersimasunngulerneq, aappariinneq toqulu

Ilinniartitsisup atortussat kinguliani pineqartut najoqqutat taaneqartut aallaavigalugit nassaarissavai. Atortussat pappialami soorlu A3-mi misilitsissutissap qulequtaata ataani allassimassapput. Ilinniartitsisup misilitsissutissamut atorsinnaasunik allanik ilaqarnersoq aamma taassavaa.

Atortussat	Najoqqutassat
Qalipakkap assinga	1. Robert Storm Petersen: "Linedans", maleri ca. 1945
Asseq aamma allaatigisaq	2. Sascha 14 år; foto og tekst i Stine Larsen: "Teenagetøzer", Ajour 2005, qupp. 32
Titartagaq	3. Karale Andreassenip titartagaa Mogens Hindsbergerip atuakkiaaniittoq: "Fra eskimoisk kultur til kristen kultur", GEC Gad, 1977, qupp. 20
Allaatigisaq	4. Brev fra Anders, 19 år tekst i Mogens Hindsberger: "Etik for teenagere" Materialecentralen 1989, qupp. 27, NB (fra "Kære Far ..jeg holdt mest af (..) Min kæreste far.")

Misilitsissutissamut oqaaseqaat: Atortussat assitallit allaatigisanillu imallit inuup inuunermini ikaarsaariarfiisa killiffii assigiinngitsut pivaat.

Qulequtaq: Ajunngitsup ajortullu immikkoortissinnaanerit

Ilinniartitsisup atortussat kinguliani pineqartut najoqqutat taaneqartut aallaavigalugit nassaarissavai. Atortussat pappialami soorlu A3-mi misilitsissutissap qulequtaata ataani allassimassapput. Ilinniartitsisup misilitsissutissamut atorsinnaasunik allanik ilaqarnersoq aamma taassavaa.

Atortussat	Najoqqutassat
Allaatigisaq asserlu	1. "Mennesket i dramaet mellem godt og ondt" (Moderne etisk tekst og litografisk tryk), tassunga ilanngullugu satanistip inuusuttup sanningasulimmik killormut saatitamik naamigut kakiorfigitissimasup assinga; tamarmik uanngaaneersuupput Bodil Busk Sørensen: "Religion 9", Alineas 2001, quppernerit 22-23 aamma 58-59
Allaatigisaq	2. "Eqqartuusseqinasi eqqartuunneqaqqunasi"; Matthæusip iivangiiliuani, kap 7, vers 1-5
Asseq	3. Issiaviup kallerup-inneranik toqutsinermi atorneqartup assinga uaniittoq: Johnny Thiedecke: "Gud sagde", Pantheon, 1994, qupperneq 100

Misilitsissutissamut oqaaseqaat

Allaatigisat assillu taakkua ileqqorissaarnermi sammisaq ataaseq sammivaat: Ajunngitsumik imaluunniit ajortumik qinersinissaq, pisumi aalajangersimasumi eqqortumik eqqunngitsumillu iliuuseqarneq.

Karakterit oqaasertalernissaannut siunnersuut

Allattariarsorluni sammisaq Upperisalerineq isumalioqqissaarnerlu

Meeqqat atuarfianni inaarutaasumik naliliineq

Karakterit	Taaguutaa	Allaaserinera
A	Pitsaalluinnartoq	<p>Qulequtarisami toqqarneqartumi immikkoortut tamaasa tamakkerlugit eqqortumik tamakkiisumillu akineqarput. Akissut pitsaalluinnartumik paasinninnermik qulequtarisamullu tulluurtumik takutitsivoq.</p> <p>Atuartup upperisalerinermi ilisimasassanik tamakkiisumik ilisimasaqarnini paasinninninilu takutippaa taannalu aallaavigalugu naapertuilluurtumik (etisk) eqqortumillu (logisk) tunngavilersuisinnaalluni.</p> <p>Suliassat inuttut isummerfiusussat tunngavilersorluagaapput suliamullu naleqquttunik ilisimasaqarnermik takutitsillutik.</p>
B		
C	Pitsaasoq	<p>Qulequtarisami toqqarneqartumi suliarineqartut tamangajammik ataatsimut isigalugit paasinarput suliassiissutinilu piomasagaatinik tamakkiisuullutik.</p> <p>Allattariarsorluni suliame immikkoortut tamarmik akineqarput, nalornisoorfiullutilli arlaqartunillu amigaateqarlutik.</p> <p>Atuartup upperisalerinermi ilisimasassanik ilisimasaqarluarnini takutippaa tamannalu tunngavilersuinermini ilaatigut atorlugu.</p> <p>Atuartoq akissummini tamanna tulluurtuugaangat nammineq isummertarpoq.</p>
D		
E	Naammattoq	<p>Qulequtarisami suliassat amerlanerpaat akineqarput, anner-tuutigulli nalornisoorfiupput amigaateqarlutillu.</p> <p>Akissut paasinarpoq suliassiissutinilu piomasagaatinut sanilliullugu akueriinnartariaqarluni. Suliassiissummut akissut tunngavilersugaanngilaq.</p>
Fx		
F		

Karakterit oqaasertalernissaannut siunnersuut

Oqaluttariarsorneq Upperisalerineq isumalioqqissaarnerlu

Meeqqat atuarfianni inaarutaasumik naliliineq

Karaktereri	Taaguutaa	Allaaserinera
A	Pitsaalluinnartoq	<p>Atuartoq namminersorluni, aqqissuulluagaasumik qularnaatumillu saqqummiussivoq.</p> <p>Misilitsissut aallaavigalugu atuartup atuartitsissutip immikkoortuini tallimaasuni itisuumik annertuumillu ilisimasaqar-nini paasinninninilu takutippaa.</p> <p>Atuartup upperisalerinermi ilisimasassat atorlugit tunngavil-ersuutinik atuinermi annertuutigut qularnaappoq kiisalu inuit allat isumaat isummertarnerallu pillugit tapersersuisu-mik akerliusumillu naapertuilluartumik (etisk) isu-maliuteqarsinnaalluni.</p> <p>Atuartoq ajornartorsiutit saqqummiunneqartut pillugit oqaloqatigiinnermi qularnaappoq misilitsissullu pillugu nammineq ilisimasaminik isummaminillu atuilluni.</p>
B		
C	Pitsaasoq	<p>Atuartoq nalornisaraluarluni aqqissuussamik saqqummius-sivoq.</p> <p>Misilitsissut aallaavigalugu atuartup atuartitsissutip immikkoortuini tallimaasuni ilisimasaqarluarnini takutippaa.</p> <p>Atuartoq upperisalerinermi ilisimasassat atorlugit tunngavil-ersuuteqarsinnaavoq naapertuilluartumillu (etisk) isu-maliuteqarsinnaalluni.</p> <p>Atuartoq ajornartorsiutit saqqummiunneqartut pillugit oqaloqatigiinnermi peqataasinnaavoq misilitsissullu pillugu nammineq ilisimasaminik isummaminillu ilaatigut atuilluni.</p>
D		
E	Naammattoq	<p>Atuartup misilitsissut ilaatigut isummerfigisinnaavaa, kisia-nnili saqqummiussaa ilaatigut ataqatigiinngilaq isumaliuter-sorfiunanilu.</p> <p>Atuartup ilisimasat ataqatigiinngitsut upperisalerinermi ilisi-masassanut killilimmik tunngassuteqartut saqqummiuppai.</p> <p>Atuartoq upperisalerinermi tunngavilersuutinik atuinermi nalornivoq.</p>
Fx		
F		